

Representantforslag 132 S

(2016–2017)

fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Karin Andersen

Dokument 8:132 S (2016–2017)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Karin Andersen om styrket spesialpedagogisk oppfølging i en inkluderende skole

Til Stortinget

Bakgrunn

Det har lenge vært et politisk mål at den norske offentlige skolen skal tilby alle elever en likeverdig opplæring. Skolene har fått i oppdrag å styrke opplæringen slik at alle elever får et bedre læringsutbytte i den ordinære undervisningen. Elevene skal gis like gode muligheter til å leve gode liv, blant annet gjennom inkludering i utdanning, arbeids- og samfunns-liv. Et slikt mål kommer til uttrykk i skolens samfunnsmandat og er tuftet på de verdier som framkommer i formålsparagrafen og den generelle delen av læreplanverket. Målet om en inkluderende fellesskole er også faglig begrunnet, der skoleforskningen i stor grad bekrefter at barn lærer best i et heterogent læringsfellesskap. Å sørge for at alle elever når sitt læringspotensial og opplever seg inkludert i det sosiale miljøet på skolen er en stor og viktig oppgave som lærere og skoleledere tar på det største alvor. Det er like fullt en veldig krevende oppgave. Det er komplekse årsaker til at skolene ikke i stor nok grad lykkes i dette arbeidet. Evalueringen av blant annet Kunnskapsløftet 06, utredningen fra Midtlyngutvalget (NOU 2009:18) og påfølgende stortingsmelding «Læring og fellesskap» (Meld. St. 18 (2010–2011)) viser at andelen elever som ikke får et tilfredsstillende utbytte av den ordinære undervisningen, har økt gradvis de siste årene. Nyere forskning, Barneombudets fagrapport «Uten mål og mening» og Statped

rapport «Nærskoleprinsippet og inkludering av barn med særskilte opplæringsbehov i grunnskolen» bekrefter at norsk skole ikke evner å gi et likeverdig opplæringstilbud til alle elever, og at både omfang og kvalitet på tilbudet varierer stort.

Professor Peder Haug ved Høgskolen i Volda leder SPEED-prosjektet, som blant annet har undersøkt hvordan opplæringen og spesialundervisning foregår. Interessen for å studere spesialundervisningen har sin bakgrunn i det faktum at opp mot en tredjedel av elevene i skolen ikke synes å passe inn der. Det blir tydelig i frafallet i videregående opplæring. Haug skriver blant annet:

«Rekrutteringa til spesialundervisning varierer enormt, frå skular der ingen får slik opplæring til skular der rundt 20 prosent av elevane får det. Det er store variasjonar mellom kjønn og når det gjeld kva grunnlaget tildelinga av spesialundervisning er. Dei som har tydelege diagnoser får lettare slik opplæring enn andre. Det er lite kunnskap om kva som går føre seg i spesialundervisninga, og korleis elevane faktisk arbeider når det er slik opplæring. Det er også lite kunnskap om undervisninga av elevane som får spesialundervisning i dei delane av skuledagen då dei tek del i den ordinære opplæringa. Organiseringa av spesialundervisning varierer mykje. Mest utbreidd er at denne opplæringa skjer i smågrupper eller individuelt (gjeld 75 prosent av alle som får spesialundervisning). Samstundes er det ei målsetting at skulen skal vere inkluderande, noko det er stor tilslutnad til. Utbyttet av spesialundervisninga er også omstridt, og den varierer truleg mykje.»

SPEED-forskningen viser at det er store forskjeller på andelen spesialundervisning som gis, kvaliteten på opplæringen og måten tilbudet er organisert på. Avhengig av hvilken skole elevene går på, får de svært ulike vilkår for læring. Dette viser dessverre at målet om en likeverdig opplæring ikke oppfylles i norsk skole i dag. Spørsmålet om omfanget av spesialundervisningen er også analysert i Speed-prosjek-

tet. Deres data viser at det er minst like mange elever som strever og som får spesialundervisning, som det er elever som strever, men som ikke får spesialundervisning. Disse to gruppene er i tillegg svært like.

Skal alle elevene få den opplæringen de har behov for, er det grunn til å tro at den spesialpedagogiske kompetansen må økes i skolen og hos skoleeier. Den ordinære opplæringen må styrkes slik at den blir langt mer tilpasset elevenes ulike behov, og det må vurderes hvilke spesialpedagogiske tiltak som kan støtte opp under et inkluderende læringsmiljø. Situasjonen nå synes å være at manglende spesialundervisning ikke blir kompensert av ekstra tiltak i den ordinære opplæringen. Evalueringen av Kunnskapsløftet viser for eksempel at nivåddifferensiert undervisning er økende i norsk skole.

Det må være vurderingen av hvilke tiltak som best kan støtte opp under elevenes behov og læring, som må være førende for hvilke tiltak som velges, og ikke et kvantitativt mål om redusert spesialundervisning. Like fullt må det være et mål at den ordinære undervisningen kan tilrettelegges slik at elever som i dag ikke får et tilfredsstillende utbytte av undervisningen, kan få den opplæringen de har behov for innenfor rammen av fellesskapet. Økt lærertetthet i kombinasjon med spesialpedagogisk kompetanse kan styrke skolens muligheter for å ivareta et inkluderende læringsmiljø. Dette kan også motvirke en uheldig praksis der jakten på diagnoser, endeløse utredninger og andelen enkeltvedtak om spesialundervisning avgjør hvilke ressurser skolen får tilgang til. Spesialpedagogisk kompetanse i skolen er viktig for å kunne gi tilpasset opplæring til alle elever, ikke bare elever med ulike former for funksjonsnedsettelser eller spesifikke lærevansker. Spesialpedagogisk kompetanse kan også bidra til å avdekke elevenes læringsutfordringer på et tidligst mulig stadium og er således viktig for å iverksette egnede tiltak raskt – også kalt tidlig innsats.

Det foreligger i større og større grad et støtteapparat, spisskompetanse, læringsressurser og teknologi til hjelp for lærere og skoleeiere som gjør det mulig for skolene å tilrettelegge for spesialpedagogisk oppfølging i den ordinære klasseundervisningen. En av utfordringene er derimot varierende spesialpedagogisk kompetanse blant lærere og i skoleledelsen, manglende kjennskap til aktuelle læringsressurser og ny teknologi og manglende samhandling med fagmiljøer som kan bistå arbeidet. I utredningen fra Midt-

lyngutvalget «Rett til læring» (NOU 2009:18) står det:

«En av hovedutfordringene i utdanning og opplæring er derfor å sikre tilgang på relevant kompetanse. Tilgangen på kompetanse varierer mye, og avhenger delvis av innholdet i utdanningen for læreryrkene, og delvis av om det finnes personale med relevant utdanning og erfaring. Det spesialpedagogiske feltet omfatter behov for kompetanse på en rekke andre områder enn de pedagogiske og spesialpedagogiske, spesielt når det gjelder spesielt når det gjelder tiltak for barn, unge og voksne med omfattende og sammensatte behov. (...) Det spesialpedagogiske feltet er sammensatt og krever omfattende og grundig kunnskap. Det er mange «vanskeområder», og det kreves flerfaglig samarbeid og ulike løsningsalternativer som forutsetter stor innsikt. Avhengig av behovet må slik kompetanse finnes i den enkelte barnehage eller skole (for eksempel som spesialpedagogisk team), i kommunen (oftest PP-tjenesten) og regionalt/nasjonalt (for eksempel nåværende Statped). Her står vi overfor flere utfordringer. Den første er å få tilgang på nødvendig kompetanse når det er behov for det. Nå varierer det mye om det er mulig, både på den enkelte institusjon, i kommunene og nasjonalt.»

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å styrke barns rettigheter til spesialpedagogisk oppfølging innenfor rammene av fellesskapet gjennom å styrke lovverket og øke den spesialpedagogiske kompetansen i skolen og i kommunene.
2. Stortinget ber regjeringen sikre at alle elever med behov for spesialundervisning får rett til opplæring av fagpersoner med godkjent utdanning.
3. Stortinget ber regjeringen se til at alle skoler skal ha tilgang på lærere med fordypning innen spesialpedagogikk.
4. Stortinget ber regjeringen iverksette en helhetlig opprustning av PP-tjenesten.
5. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å lovfeste retten til Statpeds tjenester.
6. Stortinget ber regjeringen styrke lærernes kompetanse ved at spesialpedagogikk blir en obligatorisk del av lærerutdanningene og er et prioritert fag i etter- og videreutdanningsstrategien «Kompetanse for kvalitet».

26. april 2017

Audun Lysbakken

Karin Andersen

